

Володимир БАДЯК

*кандидат історичних наук, доктор філософії в історичних науках,
професор кафедри історії і теорії мистецтва ЛНАМ*

МОНУМЕНТАЛЬНА ШЕВЧЕНКІАНА У ДЕРЖАВНОМУ РЕЄСТРІ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ПОЗА НИМ

***Анотація.** Зроблено спробу з'ясувати кількісний стан розмаїтих пластичних творів присвячених Т. Шевченку, внесених у державні списки та поза ними, а також їхню статистику за межами України. Наголошено про них як вияв всенародної любові до поета та ідеологічні підтексти в діяльності комуністичного режиму, який в роки голодомору та репресій в Україні встановлював монументи Кобзареві.*

***Ключові слова:** пам'ятники, монументальна Шевченкіана, реєстр, подвижники, скульптори.*

Двохсотлітній ювілей Тараса Шевченка привернув увагу широкої громадськості, її інтелектуальної частини до його дум, заповітів, котрі завжди актуальні, особливо в теперішній бурхливий період історії України. Звернення до Великого Кобзаря набуло розмаїтих форм і методів, у тому числі засобами монументальної пластики. Монументальна Шевченкіана — одне з непересічних, почасти ірраціональних явищ планетарного масштабу. Як інформує Інтернет, нині нараховується понад 1380 різних монументів, пам'ятників, погрудь, художніх таблиць тощо, які увічнюють українського Генія, з них близько 130-ти у 35-ти державах. Це абсолютний показник у світі як для діяча в царині культури.

Облік не остаточний. За повідомленнями засобів масової інформації, цьогорічного Шевченкового ювілею, що відзначається у світі за рішенням ЮНЕСКО, з'явилися нові пам'ятники в Україні та за її межами. На поодинокі закиди, що, мовляв, чи не надто захоплюємося встановленням цих пам'ятників — мистецьки не вивершених, примітивних (на жаль, є і такі), формуючи з Шевченка своєрідного ідола, категорично скажемо — ні! Шевченка, як і християнських образів,

ніколи не буде забагато, це святиня українського народу, що, до слова, переймався долею інших пригноблених народів, тому шанований і ними. Водночас погоджуємося, що, реалізуючи намір встановити пам'ятник, треба подбати про його мистецьку вивершеність, викарбувати в довговічних матеріалах. Адже живемо у ХХІ ст., а не на початку ХХ ст., коли зароджувалася монументальна Шевченкіана, і творцями її були переважно народні умільці, аматори.

Зацікавлення скульптурними творами на пошанування Т. Шевченка зростало в міру того, як вони з'являлися, набували розголосу, поцінювалися. 150-річний Кобзаревий ювілей (1964 р.), що відзначався на тогочасному союзному рівні, спонукав до появи публікацій про пам'ятники Т. Шевченку (журнал "Україна", "Радянська культура", "Народна творчість та етнографія", "Жовтень" тощо), книжечки А. Німенка [1], спорудження пам'ятника в Москві (автори М. Грицюк, Ю. Синькевич, А. Фуженко). Українська діаспора спромоглася на вдалий пам'ятник у Вашингтоні роботи скульптора Л. Молоджанина (Лео Мол).

На той час уже було закладене ідейно-естетичне підґрунтя советської монументальної Шевченкіани в образах пам'ятників у Харкові (1935 р.), а 1939 р. — у Києві та на Тарасовій горі в Каневі, який витворив один з майстрів соціалістичного реалізму Матвій Манізер. Таким чином панівний режим започаткував офіційну практику святкування шевченківських ювілеїв на державному рівні, на тлі чисток і жахів Великого терору, що викосив цвіт української інтелігенції, наповнював сутність поета-борця класовою ідеологією "більшовика" й "атеїста". Яскравим сюжетним зразком у цьому сенсі є "багатоплановий, сюжетний" пам'ятник у Харкові. Композиційним його центром виступає динамічна постать Кобзаря. Навколо постаменту розташовано 16 фігур, у яких втілені образи героїв від Шевченкової Катерини до "сучасників нашої соціалістичної дійсності", як зазначено в радянському альбомі [2, 16]. Фігури розташовані за принципом висхідної спіралі-доріжки, котру завершують осяяні оптимізмом постаті червоноармійця з гвинтівкою, колгоспника із жмутком колосся, робітника-прапорноносця та юної жінки з книжкою в

руці — антипод зганьбленої Катерини.

Пам'ятником на місці поховання Кобзаря в Каневі було завершено формування комплексу монументальних споруд Шевченківського тоді державного, а від 1989 р. — Національного заповідника.

Манізерівські монументи, наміри та концепції їх спорудження, зокрема в Києві [3], оцінювалися по-різному: одні зараховували їх до категорії визначних досягнень монументальної пропаганди й завжди перебували під державною охороною [4], інші, передусім з розвалом комуністичного режиму, висловлювали критичні міркування Кобзаря панівними методами й засобами советської системи.

Назва статті відомого пам'яткознавця В. Акуленка “Шевченкова земля в монументальних кайданах” [5] промовисто оповідає на що перетворено заповідні місця батьківщини Тараса в часи культу особи й застою, радить звільнити їх від цих “чужих кайданів”, замінити хоча б масивну поліровану плиту на могилі його матері хрестом.

Ще один знавець культурної спадщини В. Вечерський жорстко розкритикував пам'ятник на поетовій могилі, вважаючи його “антихристиянським, а значить, антилюдським за своєю суттю”, рекомендує “за давнім українським звичаєм поставити на могилі хреста з тривких матеріалів, або ж поновити той хрест, який був перед комуністичним втручанням 30-х років” [6, 123]. Напевно, краще ніхто не спромігся описати цю святу місцину, Чернечу гору та Подніпрове довкілля, як це зробив майстер слова Михайло Коцюбинський 1890 р., навідавшись сюди: “Сум важким каменем налягає на серце, сльози тихо котяться з очей, коли згадаєш, хто тут похований...” [7]. Є усі підстави називати Шевченкову могилу “духовним магнітом України”, що притягує мільйони людей, спонукає на подвижницькі акції служінню Україні [8].

Зрозуміло, пропозиції пам'яткознавців влада “не почула”, зате звеліла здійснити реконструкцію музейного будинку, зведеного в 1930-х роках на Тарасовій горі за проектом В. Кричевського і П. Костирка, з'ясувалося, у гірший бік, унаслідок чого він втратив чимало автентичності, національних ознак і

виставкового професіоналізму.

Тим не менше, заповідники в с. Шевченковому Звенигородського району та в Каневі, як і пам'ятник на могилі Поета, наразі без змін, зазначені в Державному реєстрі національного культурного надбання, рівно ж, як пам'ятники в Києві й Харкові. Цей статус надано 2009 р. й пам'ятнику в м. Ромни (Сумщина), роботи всебічно обдарованого митця Івана Кавалерідзе. Твір, встановлений 1918 р. (реконструйований 1981 р.), є найдавнішим у когорті монументальної Шевченкіани на території Східної (Наддніпрянської) України. Напевно, цей фактор, а також особистість митця спонукали сучасних чиновників і фахівців зарахувати пам'ятник у Ромнах до категорії національного надбання.

У контексті сказаного наголосимо: автор цих рядків не ставить за мету з'ясувати мистецьку якість пам'ятників Т. Шевченкові, докладну хроніку їх встановлення, більшість з них були результатом подвижницької справи національно свідомої української людності й належить до Державного реєстру місцевого значення та чимало поза ним. Наша мета — з'ясувати, як кількісно зростала Шевченкіана, яких зазнавала втрат, що маємо оригінального в цьому доробку попри те, що офіційно не зазначено серед монументальних об'єктів у державних списках. Укладання відповідних списків у межах України, областей, районів проводили неодноразово і органи влади, громадські організації (Українське товариство охорони пам'яток історії та культури), і окремі науковці, краєзнавці. Згадані пам'ятники Т. Шевченкові в Харкові, Києві та на Черкащині Рада Міністрів УРСР 1965 р. внесла у список пам'ятників мистецтва, історії та археології Української РСР республіканського значення [9, 90-121], зазначені вони в останньому Державному реєстрі нерухомих пам'яток культурної спадщини національного значення Кабінету Міністрів України 2009 р. [10]. Світлина цих пам'ятників уміщено в російськомовному каталогі-довіднику, а також згадки про понад 300 інших пам'ятників Т. Шевченкові в містах і селах України [11]. Докладно порахувати їхню кількість украй важко через невідале укладення каталога-довідника, що скеровує читача, власне, не до пам'ятника, а до

території, на якій він встановлений: вулицю, площу, проспект і т. ін. До того ж, останні перекладені російською. З'ясовується, що пам'ятник Т. Шевченкові відкрили 1913 р. на “ул. Красноармейской” у Самборі (Львівщина). Звичайно, після здобуття незалежності її, якщо достеменніше, “Червоноармійську”, перейменували на вул. Шевченка. Окрім цього, пам'ятник встановлено 1953 р. Допущено неточність і щодо відповідного пам'ятника-стели у с. Бурдяківці (Тернопільщина) — 1914 р., насправді його відкрито 10 березня 1911 р. Прикра помилка, бо пам'ятник відомого скульптора, архітектора Олександра Лушпинського найдавніший на території Галичини. До таких раритетних об'єктів, хай і не вершинних у мистецькому доробку, мусить бути виняткова увага.

Критичні закиди на адресу “каталога-довідника” висловлено в інших публікаціях [12, 223; 67-68].

Украї бідна на інформаційну Шевченкіану 26-титомна “Історія міст і сіл Української РСР”, що вийшла в роки застою. Здавалося б, були більші можливості назвати місця, де й коли відкрили пам'ятники, знаки Кобзареві. Очевидно не всі, але про найдавніші та мистецьки вартісні — так. Насправді домінують пам'ятники більшовицьким вождям, так званої “революційної, бойової і трудової слави радянського народу”. Приміром, у “Історії” Івано-Франківщини, де на той час нараховувалося не менше 50-ти пам'ятників (погрудь) Т. Шевченкові, у тому числі 8, відкритих у 1911-1914 рр., зафіксовано аж... три [13, 20, 107, 349, 565].

З наближенням краху комуністичного режиму почастишав вихід відомостей про пам'ятники, меморіальні місця Т. Шевченка, як і намагання збудувати нові монументи тощо. Часопис “Пам'ятники України” опублікував кількісний фактаж на цю проблему в селах і містах кожної області та в Києві. Облік не остаточний, він нараховує понад 470 об'єктів [14]. Львівські науковці спромоглися на підготовку й випуск каталога-довідника пам'яток своєї області, у якому вміщено відомості про 100 пам'ятників Т. Шевченкові, взятих на державний облік упродовж 1972-2000 рр. [15]. Поза каталогом-довідником залишилося 70 пам'ятників (знаків, символів), якщо вірити

плакату “Пам’ятники Шевченку” [16], напевно ті, що не внесені у список через їхню незначну художню вартість. За допомогою картографічного методу на плакаті позначена кількість пам’ятників у кожній області та в країнах світу, проілюстровані найвдалішими пам’ятниками. Плакат — річ потрібна, зручна, доступна в користуванні, хоча прискіпливий підрахунок пам’ятних об’єктів викликає запитання.

Зусиллями діяча культури Р. Наконечного, Львівщина, зустрівши 200-річчя від дня народження Т. Шевченка, спромоглася на фундаментальне альбомно-текстове видання про всі пам’ятники, знаки, символи, у тому числі насипані в довоєнні часи традиційні “козацькі могили” (кургани), висаджені дубки тощо [17]. До таких (не зугірших) засобів пошанування спонукали українських галичан принаймні дві обставини: перша — переважно їхня бідність, бо на дорогі монументи потрібні були значні гроші; друга — антиукраїнська політика чужинецьких режимів. Ще до Першої світової війни в ювілейні дати відзначення Кобзаревих роковин (1911 р., 1914 р.) у Львові Наукове товариство ім. Шевченка клопотало перед міським магістратом спорудити пам’ятник у сквері біля Порохової вежі, але влада відмовила “з архітектурно-естетичних мотивів”.

Польська влада, що домоглася анексії Східної (Української) Галичини, тривалий час зволікала з дозволом на встановлення пам’ятника у Винниках, що поблизу Львова. Відкритий пам’ятник 1911 р. (автор О. Лушпинський) зазнав значних пошкоджень у роки Першої світової війни, тож винниківська громада не мирилася, аби меморіальне місце було руїною. Тільки 1924 р. пам’ятник, виготовлений за проектом А. Коверка та О. Лушпинського, урочисто відкрито. 2014 р. його капітально відновлено.

Другі червоні “освободітелі”, які щойно опинилися на західноукраїнських землях, емоційно заявили 1945 р. про нагальну потребу спорудження пам’ятників Т. Шевченку та І. Франку, популярність яких серед найширших верств населення Львова й області величезна [18].

Знадобилося 20 років, аби пам’ятник Каменяреві в місті Лева став реальністю. На пам’ятник Кобзареві режим не нава-

жився, остереігаючись масового національно-патріотичного піднесення, про що свідчили події в Києві, де 22 травня, — у день перенесення праху Поета, — збиралися сотні українців біля його пам'ятника, завдаючи клопотів партапаратникам режиму.

Зростаюча активність львів'ян за спорудження пам'ятника Т. Шевченкові в центрі міста — на “Клумбі”, яку політико-поетично возвеличив Б. Стельмах, була напрочуд потужним чинником антирежимного спротиву, спричинилася до падіння імпер-шовіністичної влади та водночас прискіпливим, скажемо, небезконфліктним пошуком найкращого проекту пам'ятника [19], де першість здобули брати В. і А. Сухорські. Відповідні полярні оцінки отримав пам'ятник, зведений у два етапи: 1992 р. постать, 1996 р. — так звана “хвиля”.

Створені останніми роками пам'ятники Т. Шевченкові, авторства українських скульпторів, читаємо в пресі, більшою чи меншою мірою повторюють традиційні схеми усталеного трактування образу “бунтаря-страдника пост-солдатського періоду”, а про львівський, якого “так давно очікував галицький П'ємонт”, і говорити не доводиться [20, 10].

Інший поціновувач пише під світлиною: “Серед сотень пам'ятників Шевченку в усьому світі один з найбільш вражаючих — той, що стоїть у Львові” [21, 11].

Оповімо ще про незвичайну історію пам'ятника Т. Шевченку роботи В. Одрехівського в с. Сопошин Жовківського району Львівщини, встановленого 1972 р. на території колгоспного двору. Колгосп розвалився, на його місці виникло фермерське господарство власника І. Білана. У липні 2011 р. пам'ятник щез. Пошуки активістів з'ясували, що власник господарки, вважаючи власністю пам'ятник, продав його в м. Новодністровськ Чернівецької області. Затяжні судові процеси були безрезультатними, лише Революція гідності на Майдані “вплинула” на поведінку власника, який спішно повернув пам'ятник на сопошинську землю.

Отже, статистика монументальної Шевченкіани Львівщини не потерпіла, вона, за даними Інтернету, залишається серед найчисельніших в Україні й нараховує понад 190 різних пластично-декоративних об'єктів.

Зринає запитання — коли з'явилися перші пам'ятники Т. Шевченкові в Україні?

Спочатку скажемо, що перше скульптурне зображення зроблено 1862 р. у Петербурзі, друге — 1881 р. на півострові Мангишлак (Казахстан), знищене 1920 р., і тільки третє було першим у його улюбленій Україні: 1900 р. педагог-просвітитель, популяризатор Т. Шевченка Христина Алчевська встановила у своїй садибі в Харкові мармурове погруддя поета (автор В. Беклемішев), котре простояло всього рік, бо царизм звелів зняти (тепер воно зберігається в Національному музеї Тараса Шевченка в Києві), 1903 р. відкрито бронзове погруддя в Седневі (автор М. Гаврилко) в колишньому маєтку Лизогубів, де бував поет, писав твори, малював. Погруддя знищила німецька авіація в роки війни, 1957 р. встановлено бетонну копію погруддя, котре згодом демонтовано. З нагоди 200-ліття Т. Шевченка, як стверджували в Чернігівській облдержадміністрації, перший пам'ятник Кобзареві на Чернігівщині буде відновлено [22].

Попри велику популярність Т. Шевченка в рідному краю та бажання краян вшанувати ім'я свого Поета, царська влада жорстоко приборкувала ці намагання, якщо згадати офіційну заборону відзначити 100-річчя від дня його народження.

Інша ситуація була в Галичині під протекторатом австро-угорської конституційної монархії. Не маємо на увазі Львів, де верховодили поляки з антиукраїнськими настроями, мовиться про села, де українська людність абсолютно переважала й обожнювала Т. Шевченка. Ще в 1880-х роках народні умільці с. Тюдів (Косівщина) встановили над Черемошем білосніжну колону зі словами: "Схаменіться! Будьте люди, / Бо лихо вам буде! / Розкуються незабаром / Заковані люди — настане суд..."

Столітній Шевченків ювілей започаткував масовий рух увічнити ім'я народного Поета в різних матеріалах і формах, що певною мірою нагадував встановлення хрестів з нагоди скасування панщини 1848 р. Російська окупація в Першу світову війну зупинила цей національно-патріотичний рух. Старожили розповідали як російська солдатчина вправлялася в прицільності, розстрілюючи з гвинтівок ці мистецьки невибагливі на-

родні святині. Уціліло від тих років 17 пам'ятників (погрудь) на Львівщині, Тернопільщині, а також на Івано-Франківщині, де їх майже половина [14]. За інформацією Інтернету, на території останньої нараховується 201 пам'ятник, що найбільше відносно решти областей України, далі йдуть львів'яни — 193 пам'ятники, тернополяни — 165. Сотий показник (102 об'єкти) подали черкащани.

Автор цих рядків зробив спробу отримати кількісні дані різних категорій та різної давності про пам'ятники безпосередньо від адміністративних структур, звернувшись напередодні Нового 2014 р. до них з відповідним проханням. Цікаво, що першою відгукнулася (українською мовою) Севастопольська міськдержадміністрація, повідомивши про встановлення 2003 р. у місті бронзової статуї Кобзаря скульпторів В. і В. Одрехівських (батько й син). Фахову інформацію отримано від Полтавської, Закарпатської, Київської, Львівської, Одеської, Волинської, Харківської, Дніпропетровської облдержадміністрацій та Києва. В окремих дописах наявні відомості не тільки про пластичні твори, а й про музейні експозиції, меморіальні місця, будинки, збережені дуби, під якими відпочивав Кобзар, або посаджені дерева як пам'ятники, насипані кургани тощо.

На жаль, Сумська, Черкаська, Кіровоградська, Вінницька, Івано-Франківська, Херсонська облдержадміністрації та АР Крим проігнорували прохання, хоча закон зобов'язує відреагувати на публічний запит.

Зіставляючи всі ці відомості (Інтернет, мапу, повідомлення держадміністрацій), доходимо висновку про певну розбіжність у кількості пам'ятників Т. Шевченкові, принаймні в Україні. Якщо з пам'ятниками, внесеними в списки, проблем з підрахунками не повинно бути, то з необлікованими — очевидно. А необлікованих є чимало. Так, на Тернопільщині із 171-го пам'ятника перебувають на обліку 111. Не дорікаємо, що 60 об'єктів не взято на облік, напевно, вони не відповідають визначеним критеріям, але похвально, що чиновники облдержадміністрації знають про них, переймаються ними.

З аналізу джерел маємо підстави припускати, що в Україні нараховується не менше 2-х тисяч пам'ятників Т. Шевченку

різної мистецької вартості та різних форм.

Щодо зарубіжної монументальної Шевченкіани, питання її кількості простіше та водночас складніше. Перше полягає в тому, що відкриття офіційного пам'ятника проводилося на міждержавному рівні, публічно, як важлива культурно-політична акція. Друге — українська діаспора встановила низку об'єктів, переважно так званих малих форм — художні таблиці, пам'ятні знаки, що не отримали широкого міжнародного розголосу. Свідченням цього було звернення журналіста В. Таранюка до всіх, хто володіє інформацією про закордонну монументальну Шевченкіану, подати її, аби видати відповідний каталог-довідник, потім реєстр, кінофільм [23]. Чи реалізував намір журналіст, — не відаємо. Проте впевнені, йому був відомий факт викрадення бронзової статуї в м. Оквіль (провінція Онтаріо), подарованої 1951 р. Урядом УРСР від імені “українського радянського (!) народу українцям Канади” (автори М. Вронський, О. Олійник). Це перший пам'ятник Кобзареві на американському континенті. У цьому районі знесли інші твори, присвячені Т. Шевченку [24]. З'ясовується, крадії кольорових металів водяться і за океаном.

Отже, маємо втрати, хоча є і поповнення монументальної Шевченкіани: у Будапешті авторства І. Микитюка (2007 р.), Сургуті (Росія) фінансовими зусиллями В. Самбірського (2014 р.) родом із Самбора, а також в Україні, у с. Вільшана (Черкащина) в ювілейний рік, куди приходив Тарас до пана Енгельгарда, аби отримати дозвіл на навчання малювання [25].

Очевидно, всенародне пошанування Поета-Пророка, попри ниці спроби окремих негідників принизити, спаплюжити його велич, не ослабне. Водночас це не повинно оправдовувати в наведенні облікового, фахового порядку за відповідними критеріями, котрий, як свідчать факти, надто кульгає. Це обов'язок передусім Центрального органу охорони культурної спадщини при активній участі подвижників, шанувальників Великого Українця.

1. Німенко А.В. Пам'ятники Тарасові Шевченку. — К.: Мистецтво, 1964. — 54 с.
2. Пам'ятники і монументи України 1811-1982: Альбом / Автор-упоряд. Д.Г. Янко. — К.: Мистецтво, 1982. — 263 с.
3. Стефанович Д. Монумент духовного безсмертя. Із історії створення пам'ятника Тарасу Шевченку в Києві // День. — 2014. — 14-15 лют.; Сигалов А. “Спасибі, хоч Шевченка шануємо” // Україна молода. — 2014. — 5 берез.
4. Салімонович Л. Кобзар від Матвія. Три найкращі пам'ятники Тарасові Шевченку — у Харкові, Києві та Каневі — створив для України пітерський скульптор // Україна молода. — 2011. — 17 берез.
5. Акуленко В. Шевченкова земля в монументальних кайданах // Пам'ятки України. — 1993. — Ч. 1-6. — С. 128-129.
6. Вечерський В. Кому поставлено пам'ятник на Чернечій горі в Києві? // Пам'ятки України. — 1993. — Ч. 1-6. — С. 122-123.
7. Коцюбинський М. Шевченкова могила // Арка. — 2002. — Ч. 10 (44) трав.
8. Возняк-Хоменко Н. Духовний магніт України // Наша Україна. — 2004. — 7-13 трав.
9. Законодавство про пам'ятники історії та культури: Зб. норм. актів. — К.: Вид. політ. літ. України, 1970. — С. 97, 99.
10. Урядовий кур'єр. — 2009. — 23 верес. (№ 174). — С. 7-17.
11. Памятники истории и культуры Украинской ССР. Каталог-справочник. — К.: Наук. думка, 1987. — 736 с.
12. Акуленко В. І. Охорона пам'яток культури України в Україні. 1917-1990. — К.: Вища школа, 1991. — 274 с.; Бадяк В. Теоретичні і практичні методи обліку об'єктів культурної спадщини // Праці Центру пам'яткознавства. — Вип. 24. — К., 2013. — С. 47-73.
13. Пам'ятки України. — 1989. — Ч. 1.; Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область. — К.: УРЕ, 1971. — 640 с.
14. Ситник А. Монументальна Шевченкіана // Пам'ятки України. — 1989. — Ч. 1. — С. 19-20; Ч. 2. — С. 28; Ч. 4. — С. 27-28; 1990. — Ч. 3. — С. 60.
15. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: каталог-довідник / М. Зобків, Л. Перейма, Я. Огоновська. — Львів: Новий час, 2003. — 160 с., іл.
16. Пам'ятники Шевченку [плакат]. — Науково-виробнича фірма “Картини і атласи”, 2010.
17. Наконечний Р. Світ його привітав. Пам'ятники Тарасу Шевченку на Львівщині. — Львів: Нар. Музей Тараса Шевченка, 2013. — 176 с., іл.
18. Державний архів Львівської області. — Ф. П. — 3. — Оп. 8. — Спр. 425. — Арк. 34.
19. Пам'ятник Т. Шевченку. Як ідуть справи [Львівський міськвиконком] // Ратуша. — 1991. — 20-21 лист.
20. Кравченко Я. Історія монументів Кобзареві // День. — 2013. — 6-7 верес.
21. Реєнт О. Пророцтво і покута Шевченка. Великий Кобзар як творець української мрії // День. — 2014. — 18-19 квіт.
22. Як повідомили із Седнівської селищної ради, про відновлення пам'ятника вони не знають (!).
23. Таранюк В. Пам'ятники Тарасові Шевченку // Українське слово. — 2005. — 12-18 жовт.
24. Тарасова доля на Канадській землі [інтерв'ю] // Українське слово. — 2007. — 21-27 берез.; Лазебник С. Монументальний посол України // Україна молода. — 2008. — 7 берез.
25. Стригун Л. З пензлем та у

вишиванці. На Черкащині встановили скульптуру молодого Шевченка-художника // Україна молода. — 2014. — 29 трав.

Annotation

Volodymyr Badyak. Monumental works devoted to T. Shevchenko in the state list of objects of cultural heritage and over and about it. In the article the attempt to find out the quantity of different plastic pieces devoted to T. Shevchenko entered on the state list and over and about it including object beyond the borders of the Ukraine was done. It's stressed on that they express the attitude of all people to the poet and also show ideological implications of communist regime that in the time of famishment and repressions in Ukraine placed here the Kobzar monuments.

Key words: monuments, monumental works devoted to T. Shevchenko, state list, devotees, sculptors.

Аннотация

Володымыр Бадяк. Монументальная Шевченкиана в государственном реестре объектов культурного наследия и помимо него. Сделана попытка выяснить количество разнообразных памятников искусства, посвящённых Т. Шевченко, внесённых в государственные списки и сверх них, а также их статистику за границами Украины. Обращается внимание на них как на способ выражения всенародной любви к поэту и на идеологические подтексты коммунистического режима, который во времена голодомора и репрессий в Украине ставил памятники Кобзарю.

Ключевые слова: памятники, монументальная Шевченкиана, реестр, подвижники, скульпторы.

А. Коверко, О. Лушпинський.
Пам'ятник Т. Шевченку. 1924 р., м. Вінники

В. Беклемішев.
Пам'ятник Т. Шевченку. 1899-1900 рр., Харків,
тепер Національний музей Т. Шевченка